

Szülészeti anesztézia

Dr. Csomós Ákos

Semmelweis Egyetem, Budapest

I. sz. Sebészeti Klinika, AITO

Élettani változások a terhesség során – 1.

1. Szív-érrendszer: emelkedett perctérfogat 40%, frekvencia 10- 15/perc.
csökkent vaszkuláris rezisztencia (= vasodilatatio).
syst. vérnyomás változatlan, diasztolés csökken.
aortocavális kompresszió.
2. Légzés: emelkedett légzésvolumen 40 %, légzésszám változatlan.
FRC (~tüdővolumen) csökken.
PaCO₂ ~ 30 Hgmm, pH normál.
csökkent oxigén rezerv.
3. Gyomor: lassú gyomorürülés, csökkent motilitás.
alacsony oesophagus sphincter tónus (= regurgitáció).
emelkedett intragastrikus nyomás.
magas gyomorsav tartalom, fokozott étvágy.
alacsonyabb plazma albumin.
vitaminhiány.

Élettani változások a terhesség során – 2.

4. Vér: vértérfogat nő, de plazmatérfogat még jobban emelkedik = haemodilutio.
fokozott vas és folsav igény a magasabb Hgb miatt.
extracelluláris térfogat nő (relative alacsony plazma fehérje miatt).
oedema hajlam.
5. Alvadás: növekszik az alvadási faktorok szintje (VII, VIII, X, fibrinogén).
trombózis hajlam.
6. Vese: a magas plazmavolumen miatt a vesefiltráció növekszik.
csökkent glukóztolerancia.
7. Placenta a magzati oxigén affinitás (felvétel) növekszik, az anyai csökken.
az anyai hiperventillációval okozott alacsonyabb PaCO₂.
elősegíti a magzati CO₂ leadását.

Szülési fájdalomcsillapítás

Kezdetben opium és alkohol, később éter majd chloroform (Viktória királynő, 1853).

Regionális érzéstelenítés (epidurál, idegblokkok) a 1960-as évektől.

A szülés szakaszai:

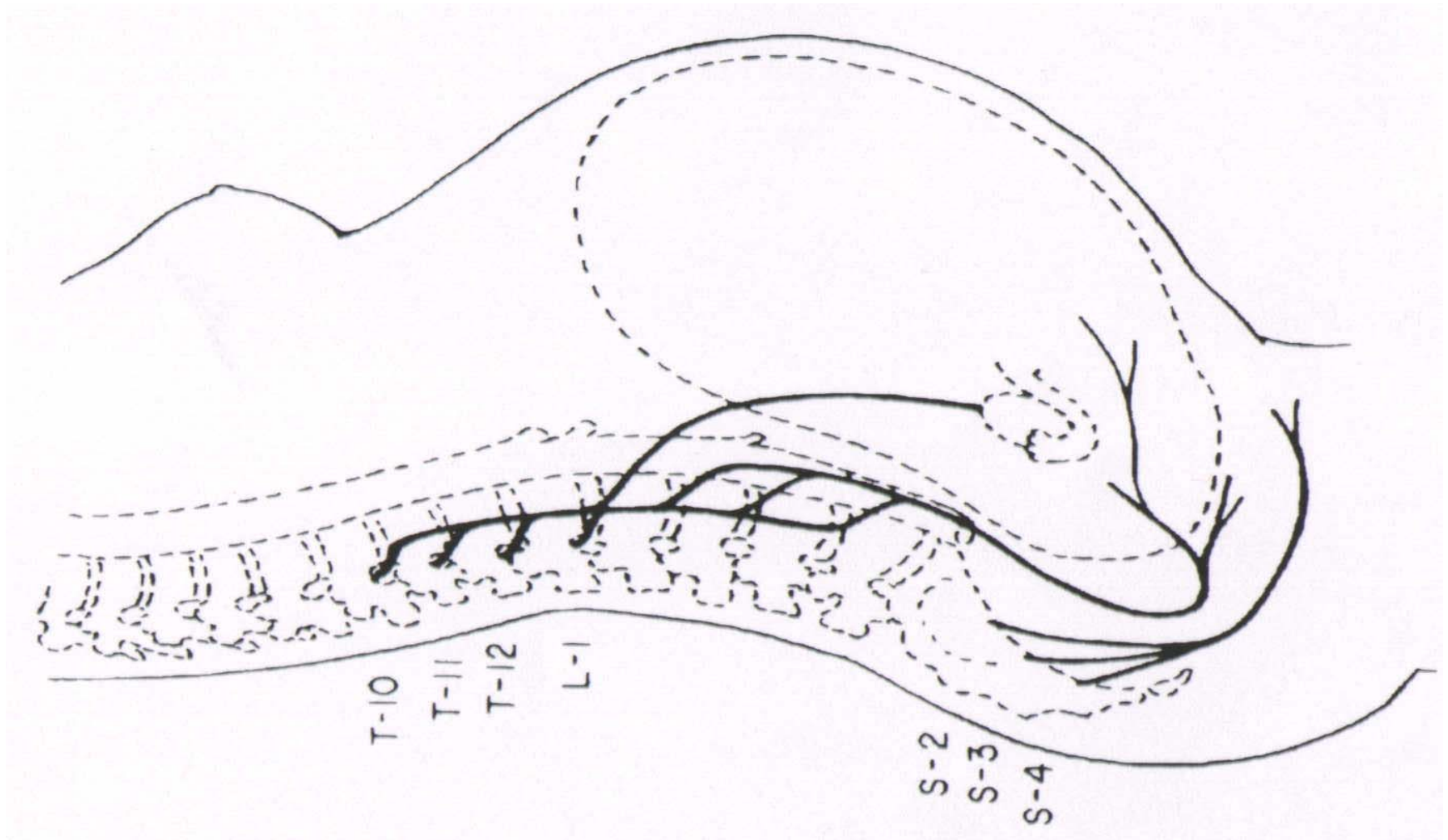
Első szakasz: a rendszeres kontrakciók beállításától a cervix teljes tágulásáig.
A fájdalom viscerális, a szimpatikus rostokkal együtt a Th10-L1 be jut.

Második szakasz: a cervix teljes tágulásától a magzat születéséig.

A fájdalom szomatikus, a n. pudendus mentén az S2-4 be jut.

A n. genitofem. és ilioing. mentén is halad kevés fájdalom rost az L1-2 be.

Szülési fájdalomcsillapítás

Szülési fájdalomcsillapítás

A méh vegetatív beidegzése:

szimpatikus rostok Th 5 - L2 közöttből.

paraszimpatikus rostok az S2 – S4 közöttből.

Megjegyzések:

1. A szimpatikus (β receptor) ingerlés méhellazulást okoz (pl. salbutamol, mint tokolítikum)
2. A szülés alatti méhkontrakciókat a vegetatív beidegzés csak minimálisan befolyásolja.
3. Az epidurális érzéstelenítés elnyújthatja a szülés első szakaszát.
4. A műszeres befejezések magasabb aránya vitatott.

A szülészeti fájdalomcsillapítás módjai:

1. *Nem-gyógyszeres fájdalomcsillapítás*

TENS, akupunktúra, hipnózis, pszichoprophylaxis.

2. *Szisztémás opioid*

A morfin átmegy a placentán, ezért helyette pethidin (Dolargán) javasolt.

Újabb szer a nalbuphin (Nubain), ami kevert agonista –antagonista.

Az opioidok hátrányai: csökkenet gyomorürülés, hányás,
magzati légzésdepresszió, szedáció.

3. *Inhalációs anesztézia*

N₂O és O₂ keverékének (Entonox) belégzése un. demand szelepen át. Csak 50%-ban hatásos.

Előnyei: gyors hatású, biztonságos

Hátrányai: émelygés, szédülés

A szülészeti fájdalomcsillapítás módjai:

4. *Regionális idegblokk*

Az L11-12 rostokat paravertebrális idegblokkal, az S2-4 rostokat pudendális idegblokkal.

A paracervikális blokk magzati bradycardiát okoz.

5. *Epidurális érzéstelenítés*

Anatómiai ismeretek: lig. flavum, epidurális tér, dura mater, arachnoidea, spinális tér.

Előnyei: kisebb anyai terhelés és csökkent katekolamin szint
                         a parenterális opioidok mellékhatása elkerülhető
                         javítja a kontrakciók hatásfokát és az anyai morbiditást –
                         mortalitást
                         javítja az uterus vérátáramlását és csökkenti a magzati
                         acidosist

A szülészeti fájdalomcsillapítás módjai:

5. Epidurális érzéstelenítés folyt.

Hátrányai: hipotenzió veszélye (uterus és magzati vérátáramlás csökkenhet)
                          hidegrázás, remegés, hólyagretenció, hátfájdalom
                          az okozott motoros blokk kellemetlen
                          átmenetileg csökkenti az uterus aktivitást és így megnyújtja a
                          második szakaszt
                          a műszeres szülésbefejezések számát növelheti
                          hatásbeállása lassú, kb 10 perc

A hipotenzó kivédhető infundálással (Ringer laktát, Salsol), enélkül epidurált szúrni TILOS.

Bupivacaine (Marcain, Bucain) ill. újabban ropivacaine (Naropin) használatos.

Adagolható bolusban, a fájdalom jelentkezésekor vagy infúzióban.

Bupivacaine: kezdő dózis 0,25 % 5-10 ml, ismétlő dózis 1-2 óra múlva szükséges.

Ropivacaine: kezdő dózis 0,2 % 5-10 ml, ismétlő dózis 2 óra múlva szükséges.

Infúzióban 0,1 %-os oldat használható, átlag 10 ml/ó, ez kisebb motoros blokkot okoz.

A szülészeti fájdalomcsillapítás módjai:

6. Kombinált spinál-epidurális érzéstelenítés

Előnye, hogy a spinálisan adott injekció azonnal hatva gyors fájdalommentességet biztosít, az epidurális katéteren át pedig tartós adagolás biztosított.

Hátránya, hogy speciális (hosszított) spinális tű szükséges.

Jól használható a fájdalomtól nyugtalan betegnél, ahol gyors hatásbeállítás szükséges.

Gyárilag készített szettek használata javasolt (pl. Braun, Portex).

Ezekben speciális Touchy tű van, amelyiknél tengelyirányban nyílást helyeztek el a spinál tű részére.

A blokk potencírozására sufentanil is használható, 5 ug spinálisan, 10-20 ug epidurálisan.

Regionális érzéstelenítés a szülészetben (=császármetszés)

Lehet a szülőszobán betett epidurális kanüllel és lehet spinális érzéstelenítéssel. A regionális blokk magassága a T4-ig kell, hogy terjedjen (peritoneum ingerlés miatt).

Epidurális érzéstelenítés jellemzői:

Magas koncentráció szükséges: 0,5 %-os bupivacaine, 0,75 % ropivacaine, 2% lidocain

A beállási idő lassú, kb 10-15 perc, de a hatástartam ismételt adagolással megnyújtható. Posztoperatív fájdalomcsillapításra is alkalmas.

Spinális érzéstelenítés jellemzői:

Csak hiperbárikus érzéstelenítő adható, a szokásos dózisok 30 %-a elég (2.2 ml).

Gyors hatásbeállítás, mély érzéstelenség, de rövid hatástartam.

Spinális fentanyl (sufentanil, diamorfin) megnyújtja a posztoperatív fájdalommentesség idejét.

Regionális érzéstelenítés a szülészetben: hogyan előzzem meg a hipotenziót?

A Cochrane könyvtárban vizsgálták 2001-ben (Cochrane Database Syst Rev, 2001, No 3, CD 002251).

A vizsgálat indoka: a spinális érzéstelenítés utáni hipotenzió incidenciája közel 100 %.

Hipotenzió fogalma: az alapérték 80 %-nál kevesebb, vagy < 90 Hgmm.

A vizsgálók 20 ezzel foglalkozó tanulmányt találtak. A 12 különböző módszer közül mindössze 4-et találtak, ami hatékonynak bizonyult:

1.	Krisztalloid 20 ml/kg vs.kontroll	RR 0,78
2.	Pre-emptív kolloid vs. krisztalloid	RR 0,54
3.	Ephedrin vs. kontroll	RR 0,70
4.	Alsó végtagi kompresszió vs. kontroll	RR 0,75

Az anyai és magzati mellékhatások tekintetében nem volt különbség.

Regionális érzéstelenítés a szülészetben: a blokk hatása a magzati keringésre.

Meta-analízis a megjelent tanulmányok összegzéséből (Anaesthesia, 2005;60:636)

Elv: A köldök artéria sav-bázis viszonyai jól mutatják a magzati jóllétet.

27 tanulmányt találtak, amiben összehasonlítható a magzati keringésre gyakorolt hatás.

A magzati pH-ban mért különbség mértéke:

1. Spinál anesztézia vs. általános (13 tanulmány, 1272 beteg) - 0,015
2. Spinál anesztézia vs. epidurál (11 tanulmány, 828 beteg) - 0,013

A bázishiány mértéke spinális anesztézia után szignifikánsan magasabb volt:

1. Spinál anesztézia vs. általános (7 tanulmány, 695 beteg) 1,109
2. Spinál anesztézia vs. epidurál (7 tanulmány, 497 beteg) 0,910

A magzat szempontjából a spinális érzéstelenítés nem veszélytelen.

Narkózis a szülészetben – 1.

(=terhes nő altatása, császármetszés)

Egyre ritkábban használatos, emiatt gyakoribbak a szövődmények.

Anyai problémák:

1. A gyomortartalom aspiráció elkerülése

A gyomor kiürítése (gyomorszondával) altatás előtt NEM ajánlott.

Az oesophagus sphincter tónust a metoclopramid (Cerucal) növeli, az atropin csökkenti.

A gyomorsav közömbösítésére Na-citrát (30 ml) és H₂ antagonistá (ranitidine, Zantac) jav.

Intubáláskor cricoid nyomás alkalmazása szükséges (44 Newton erővel)

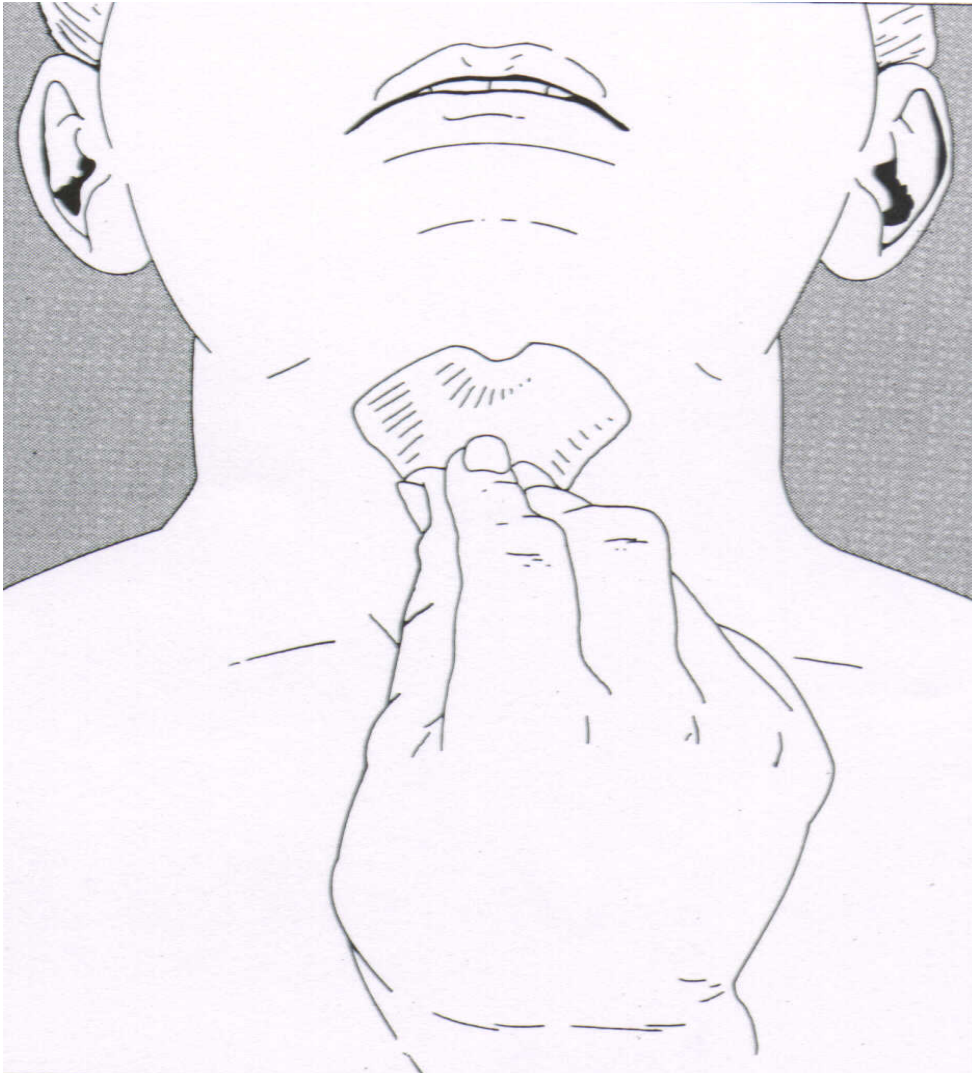
2. Nehéz intubáció, melynek oka: oedema, főleg pre-eclampsia esetén
kisebb szájnyitás, rossz feltárás (nagy mellek)

Intubálás előtt pre-oxigenizáció szükséges, 2-3 percig, 100 % oxigén adásával.

3. Cardiovascularis stabilitás fenntartása az uterus perfúzió biztosítása miatt.

Narkózis a szülészetben – 2.

(=terhes nő altatása, császármetszés)

A cricoid nyomás alkalmazása újabban vitatott:

A cricoid nyomás hatására az oesophagus a betegek 90 %-ban elmozdul laterális irányba:
Cricoid pressure displaces the esophagus: an observational study using magnetic resonance imaging. Anaesthesiology, 2003; 99: 60-64.

Narkózis a szülészetben – 3.

(=terhes nő altatása, császármetszés)

4. *Aortocavalis kompresszió* elkerülése

Enyhe, kb. 15 fokos balra döntés javasolt (ékpárna), a teljes hanyattfekvés szigorúan TILOS.

5. *Az uterus kontraktilitás* megtartása

Minden inhalációs anesztetikum rontja a kontraktilitást, dózistól függően.

Javasolt dózis: 0,5 % halothan, 0,75 % isoflurane.

6. *Inhalációs szerekre* fokozott érzékenység

Csökkent MAC érték (progeszteron hatás), fokozott percventilláció, alacsony FRC.

Narkózis a szülészetben – 3.

(=terhes nő altatása, császármetszés)

Magzati problémák:

1. Gyógyszer-indukált magzati depresszió kerülése

Fő szabály: a lipid oldékony molekulák szabadon átjutnak, a fehérjéhez kötöttek és az ionizált molekulák nem. A magzatra kifejtett hatásuk az átjutott mennyiségtől függ.

Lipidoldékonyak: opioidok (fentanyl > pethidine > morphine), benzodiazepinek, intravénás szerek (thiopentone > propofol > etomidate), inhalációs szerek (halothane = isoflurane).

Fehérjéhez kötöttek: lokál anesztetikumok (bupivacain > lidocain)

Magasan ionizáltak: izomlazítók

2. A placenta perfúzió fenntartása

Emelt anyai belégzett oxigén koncentráció javasolt, 50-60 % (PaO₂ ~ 250 Hgmm).

Lélegeztetett betegnél enyhe hiperventilláció fenntartása a magzat születéséig.

Narkózis a szülészetben – 4.

(=terhes nő altatása, császármetszés)

Javasolt altatási mód:

1. Antacid premedikáció (H_2 blokkoló az osztályon, Na citrát a műtőasztalon)
2. Enyhe balra döntött testhelyzet
3. Preoxigenizáció legalább 2 percig
4. Cricoid nyomás mellett iv. indukció thiopenthal-lal
5. Suxamethonium 100 mg adása után intubálás
6. 50-50 % O_2/N_2O keverék, isoflurane 0,75 %
7. Rövid hatású nem depolarizáló relaxáns (pl. vecuronium, atracurium)
8. Magzat kiemelése után 10 NE oxitocin méhösszehúzásra és opioid is adható fájdalomcsillapításra
9. Extubálás oldaltfekvő helyzetben.